

ПРИМНОЖУВАТИ ТРАДИЦІЇ, НАРОЩУВАТИ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

**ГУМЕНЮК Б.І.,
доктор історичних наук, професор**

**ректор Дипломатичної академії
України при МЗС України**

Кінець ХХ сторіччя відзначився багатьма вікопомними подіями в історії нашого народу. Серед найяскравіших, безперечно, утворення незалежної Української Держави, яка сьогодні визнана всім світом і зайняла належне місце в системі сучасних міжнародних відносин¹.

В короткий історичний термін молодого українською дипломатією були вирішені завдання, які тривалий час стояли на порядку денному розвитку української державності: підписані угоди про дружбу і співробітництво з сусідами, де зафіксовано принцип непорушності кордонів з Росією, Білоруссю, Румунією, Угорщиною, Польщею; визначені довготривалі пріоритети в співробітництві з провідними міжнародними і регіональними організаціями: ООН, НАТО, РС, ЄС; не тільки декларовано, а й розроблено механізм застосування багатовекторності сучасної зовнішньої політики України.

Визнані міжнародним співтовариством успіхи України на міжнародній арені по утворенню свого державного суверенітету стали можливими багато в чому завдяки наполегливим зусиллям дипломатів всіх рангів нашої держави, які кожний на своїй ділянці, забезпечував і забезпечує той чи інший аспект зовнішньополітичного курсу Президента і Уряду країни.

В цілому, оцінюючи сучасний рівень професіоналізму української дипломатії, можна стверджувати, що вона базується на кращих кадрових, науково-методичних, інтелектуальних здобутках української школи підготовки фахівців-міжнародників, започаткованої ще в 1944 році Київським Національним університетом ім. Тараса Шевченка та відповідними академічними інститутами системи НАН України. Серед славнозвісних імен

вчених-практиків, хто стояв біля витоків цієї школи, слід назвати *А.М. Шлепакова, Г.М. Цветкова, К.С. Забігайла, та багатьох-багатьох інших*. Саме вони не тільки розробили концепцію підготовки дипломатичних кадрів України, а й зробили багато для того, щоб втілити її в життя, забезпечити державу висококваліфікованими фахівцями-міжнародниками, які в майбутньому захищатимуть інтереси незалежної України. Достатньо згадати, що один з випускників факультету міжнародних відносин і міжнародного права Київського університету 50-х років *Г.Й. Удовенко* є міністром закордонних справ України, вперше в історії країни обраний головою 52-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН.

Серед інших випускників факультету, які складають серцевину національної дипломатичної служби, є її прикрасою і гордістю, слід відзначити заступників міністра закордонних справ *А. Бутейка, В. Хандогія*, послів України в зарубіжних державах *Б. Тарасюка, В. Василенка, М. Макаревича, Ю. Кочубя, І. Литвина, В. Примаченка, О. Моцика, О. Чалого*, представника нашої держави в ООН *Ю. Єльченка*, а також дипломатів, які працюють на відповідальній роботі в вищих державних органах країни, зокрема в центральному апараті Міністерства закордонних справ України, а також в міжнародних та регіональних організаціях.

Десятки і сотні інших випускників факультету міжнародних відносин і міжнародного права 70-80 років представників не тільки України, а й держав багатьох країн світу займають провідні позиції в державному апараті своїх країн, міжнародних і регіональних організаціях. Всі вони в тій чи іншій мірі реалізують традиції української школи дипломатії, яка базується на кращому досвіді як європейської школи дипломатії, так і національної, історія і традиції якої сягають в часи Б. Хмельницького.

Однак, утворення незалежної української держави, стрімкий вихід її на міжнародну арену обумовили необхідність в підготовці якісно нової генерації українських дипломатів, які своєю діяльністю перекидають місток у ХХІ сторіччя. Саме в зв'язку з цим завданням 30 травня 1995 року з'явився Указ Президента держави Л.Д. Кучми про створення Дипломатичної академії України при МЗС України.

Безпосередньою метою створення навчального закладу стала підготовка на базі вищої освіти, перепідготовка та підвищення кваліфікації дипломатичних і консульських кадрів МЗС України, а також фахівців інших державних органів, що займаються питаннями зовнішніх відносин України, проведенням науково-дослідних робіт у галузі міжнародних відносин, зовнішньої політики та дипломатії, вивчення і узагальнення досвіду зовнішньої політики і дипломатії України та іноземних держав, міжнародно-

правових проблем, дипломатичного протоколу, консульської служби та інших галузевих проблем.

Згідно з цим указом основним завданням в діяльності Дипломатичної академії є підготовка висококваліфікованих спеціалістів з метою ефективного кадрового забезпечення дипломатичної та консульської служб в системі Міністерства закордонних справ України та інших державних органів зовнішніх зносин України.

Іншим пріоритетним напрямом діяльності Дипломатичної академії є підвищення кваліфікації працівників в системі МЗС України, інших державних органів сфери зовнішніх зносин.

Виходячи з вищезазначеного, Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України стає провідним вищим навчальним закладом освіти у системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів для роботи у сфері міжнародних відносин².

В лютому 1997 року Академія отримала державну ліцензію. Згідно з рішенням Державної Акредитаційної Комісії Міносвіти України започатковано нову спеціальність «*зовнішня політика*» освітньо-кваліфікаційного рівня магістра з присвоєнням коду 8.000001. Відповідно до цієї спеціальності в Дипломатичній академії введено дві спеціалізації «*право зовнішніх зносин*» та «*зовнішня політика та дипломатія*».

30 травня 1997 р. в структурі Дипломатичної академії створений важливий орган керування навчальним процесом, та й всього життя нашого вузу. Йдеться про Вчену раду, яка нараховує в своєму складі 12 осіб, з них 4 доктори наук, професори, 5 кандидатів наук (4 доценти). 23 жовтня 1997 року рішенням науково-атестаційної колегії Міністерства освіти України їй було надано право розглядати питання щодо присвоєння науково-педагогічним працівникам вчених звань професора і доцента.

Станом на 1 вересня 1997 р. до складу Академії, крім кафедри зовнішньої політики та міжнародного права, кафедри іноземних мов, входив також інформаційно-аналітичний центр для проведення науково-дослідницької роботи в галузі міжнародних відносин, зовнішньої політики і дипломатії. Кафедру зовнішньої політики та міжнародного права з жовтня 1997 року очолив відомий на Україні вчений-політолог Л.С. Тупчієнко. На другій кафедрі, що існує в складі Академії – кафедрі іноземних мов (завідувач кафедрою Н.А.Шпак) викладаються англійська, німецька, французька, іспанська, італійська, арабська, китайська та японська мови.

Набуває розвитку і наукове життя в Академії. Важливою подією в її діяльності стало проведення 3 грудня 1997 року науково-практичної конференції «*Українська дипломатія: історія і сучасність*» за участю

провідних фахівців-міжнародників, як теоретиків, так і практиків. В результаті роботи двох секцій були вироблені практичні рекомендації щодо вдосконалення практичних кроків української дипломатії на сучасному етапі, які були надіслані в АП (УЗП) та до МЗС³.

З кожним роком зростає географія міжнародних зв'язків з вузами і школами підготовки дипломатів за кордоном⁴.

В 1996-1997 рр. були підписані угоди про співробітництво з Дипломатичними академіями Російської Федерації та Казахстану, підготовані до підписання в 1998 році угоди з аналогічними закладами Республіки Хорватія та Республіки Індонезія.

Проявом високого зростаючого авторитету нашого навчального закладу стало її приєднання в вересні 1998 р. до Міжнародної Асоціації Дипломатичних Академій світу⁵.

В 1996/97 навчальному році стажування в закордонних установах держави пройшли 22 слухача. Всього ж загальна кількість слухачів та співробітників Академії, які в її справах виїздили в закордонні відрядження досягла 40 осіб: це і участь в міжнародних конференціях і симпозиумах, і короткотермінове навчання в зарубіжних школах, тощо. Наприклад, в листопаді 1997 року група слухачів і викладачів ДАУ взяла участь в організованій дипломатичною школою Бонну (ФРН) діловій грі «Міжнародна безпека і ООН», в якій були задіяні близько 50 представників інших країн. За підсумками навчань українські учасники показали себе найбільш підготовленими, а слухачу Александрку В.Є. навіть була доручена роль Генерального секретаря ООН.

Одним з головних результатів діяльності нашого вузу є те, що в ньому створений і почав функціонувати повнокровний і професійно-підготовлений колектив однодумців, який відданий ідеї підготовки сучасних фахівців-дипломатів.

Вже сьогодні можна стверджувати, що на двох кафедрах і в підрозділах Академії зібралися справжні ентузіасти дипломатії, які життєвий досвід та професіоналізм віддають відповідальній справі розбудови навчального центру. До навчального процесу в Академії залучені кращі фахівці-міжнародники нашої країни, відомі своїми дослідженнями в різних галузях теорії та історії міжнародних відносин та права: *П.Ф. Мартиненко, К.К. Андровський, В.С. Бруз, Л.Ф. Гайдуков, М.М. Білоусов, В.І. Євінтов*, викладачі-мовознавці *Алесіна Н.М., Кисіль О.Д.*, завідувачі кафедрами *доцент Тупчієнко Л.С., Шпак Н.А.*

До Дипломатичної академії приходять для вдосконалення знань співробітники МЗС України, які вже набули досвіду дипломатичної роботи як

в центральному апараті МЗС, так і в дипломатичних представництвах країни за кордоном. Ми переконані, що, здобувши в стінах Академії необхідних професійних знань та практичних навичок, вони в подальшому стануть визнаними фахівцями української дипломатії. Як кращих слухачів, можна відзначити *Бурдіяка С.А., Логінова І.Б., Алексеева І.В., Александрюка В.Є., Кармадонову Г.К.* Є серед слухачів й такі, які прийшли навчатися за направленням тих державних органів, які мають зовнішньодержавні зв'язки, і, відповідно, потребують висококваліфікованих фахівців-міжнародників.

Невелику кількість слухачів складають ті, хто уклав індивідуальні контракти на навчання в Академії.

В недалекому майбутньому, Дипломатична академія України перетвориться в центр підготовки дипломатичних кадрів не тільки нашої країни, а й інших держав світу. Бо вже й сьогодні до навчання в ній виявляють зацікавленість представники країн СНД, деяких інших держав. Як перша ластівка, в нашу Академію прийшла на навчання представниця дипломатичної служби дружнього Киргизстану Абдираймова Р.А.

Концепція підготовки сучасного фахівця-міжнародника передбачає поєднання ґрунтовної теоретичної підготовки з виробничою професійною практикою в зарубіжних представництвах України, а також навчальних дипломатичних центрах країн – партнерів. Адже не таємниця, що в світі існують різні типи шкіл з підготовки фахівців дипломатичної служби: російська, австрійська, німецька, англійська, японська, канадська.

Ознайомлюючись з здобутками закордонного досвіду, Дипломатична академія України працює над створенням власної концепції підготовки дипломата сучасного рівня, яка стоїть на рівні тих завдань, які ставить Президент і уряд країни перед викладацьким колективом.

Навчальний процес в Дипломатичній академії побудовано на сучасній формі навчального процесу – модульно-рейтинговій системі, яка передбачає оцінювання всіх результатів, досягнутих під час поточного (модульного) підсумкового контролю з кожної дисципліни та за певний період навчання. Крім того, в кінці першого та другого курсів в систему контролю набутих знань введена форма випускних іспитів з профільованих дисциплін. Застосовуються також і активні форми навчання: дискусії, «круглі столи», конференції.

Дипломатична академія України при МЗС України разом з молодого державою переживає нелегкий період становлення і розбудови. Однак, не зважаючи на кризовий стан економіки, вона повсякденно відчуває допомогу та увагу Президента, Уряду країни, Комітету у закордонних справах та зв'язках з

СНД Верховної Ради України та особливо – керівництва Міністерства закордонних справ у вирішенні організаційних проблем⁶.

З кожним днем наближаючись до рубежа тисячоліть, ми все частіше замислюємось над питанням: яким же він має бути, дипломат XXI сторіччя? Адже зросла по складності і масштабу глибина завдань, які має вирішувати міжнародне співтовариство на своєму шляху до життя в умовах безпеки і без війн, конфліктів, що обумовлює і відповідний рівень професіоналізму і духовності дипломатів, тих хто покликаний врегулювати суперечності у відносинах між державами.

Перш за все, дипломатичний працівник такого рівня має бути патріотом держави, для якого захист законних її інтересів в світі – поклик душі, робота не за вказівкою, а власне глибоке переконання.

По-друге, такий фахівець зобов'язаний мати ґрунтовну загально-теоретичну підготовку у сфері історії, міжнародних відносин, права взагалі і міжнародного права конкретно.

По-третє, сучасний дипломатичний працівник вільно має володіти двома-трьома іноземними мовами, а англійська та французька є обов'язковими. Знання іноземної мови це не лише вільне користування суспільно-політичною лексикою, а перш за все – дипломатичне листування, підготовка спеціальних документів іноземною мовою, участь та вміння виступати на міжнародних конференціях і форумах.

І, нарешті, сучасний фахівець будь-якої сфери, а дипломатичної – в особливості, має бути обізнаний з сучасною оргтехнікою, і перш за все – комп'ютерною. Варто не згадувати про його вміння керувати автомобілем, уміти застосовувати і інші досягнення сучасної техніки, що сприяє вирішенню складних питань, своєчасно досягати необхідних результатів, які сприяють росту професійного рівня.

Таким чином, поєднання професійних якостей з суто людськими, духовними є передумовою успішної діяльності його в надзвичайно складній сфері, якою є система сучасних міжнародних відносин.

Безумовно, знання і вміння використання знань і традицій минулих поколінь українських дипломатів є запорукою нарощування творчого потенціалу сучасних і майбутніх представників української дипломатичної школи XXI сторіччя.

Отже, попереду – копітка праця усіх структур Академії, але вже нині можна впевнено стверджувати, що Україна заклала міцну основу своєї сучасної високопрофесійної дипломатичної служби.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Історія держави і права України. - К., 1996. - Ч. II. - С. 415-416.
- ² На основі прагматизму і виваженого ставлення до сучасних реалій. Виступ Міністра закордонних справ України Г.Й. Удовенка перед слухачами Дипломатичної академії 14 грудня 1996р. // Політика і час. - 1997. - № 1. - С. 3-14.
- ³ Наукова конференція в Дипломатичній академії // Політика і час. - 1998. - № 1. - С. 85-86.
- ⁴ Зустріч у Дипломатичній академії. Виступ посла Великої Британії в Україні п. Роя Ріва перед слухачами академії // Урядовий кур'єр. - 1997. - 30 вересня.
- ⁵ І почесно, і важливо, і корисно. На міжнародному XXV форумі з дипломатичного навчання // Політика і час. - 1997. - № 12. - С. 73-75.
- ⁶ Українці вчать дипломатії // Українська газета. - 1997. - 11 вересня.